

Posudek diplomní práce

Formativní procesy z pohledu „zvláštních okolností“ ve východních Čechách

Hradec Králové 2015, rukopis diplomové práce. 77 str., 67 str. obrazových příloh.

Autor: Bc. Marek Pacák; Studijní program: N7109; Studijní obor: Archeologie.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Radomír Tichý, Ph.D.

Autor zpracovává ve své diplomové práci téma, které je nepochybně důležitou součástí současného archeologického diskurzu. Čas od času zaznívá v řadách archeologů hlas volající po formulování archeologických standardů, které by povznesly archeologickou terénní praxi na úroveň moderního bádání a zároveň umožnily jakási objektivní kritéria jeho hodnocení. Velmi brzo však podobné hlasy zanikají v šumu každodenní rutiny, která podobné snahy nepodporuje, ani nevyžaduje.

V úvodu své práce si vytyčuje poměrně složitý úkol popsat zvláštní jevy v kontextu záchranných výzkumů pomocí analýzy artefaktů. Takovému zvláštní jevy však nijak nespecifikuje, vyplývají spíše z konkrétních souvislostí archeologických výzkumů. Správně zdůrazňuje zvláštnosti každé archeologické situace (str. 2) a rozlišuje destruktivní a nedestruktivní metody výzkumu, které obojí vedou k nežádoucímu úbytku informací. Řešení nepříznivých okolností archeologické práce vidí jednak ve zvýšení zájmu pracovníků při výzkumu, jednak v nových metodách dokumentace těchto výzkumů.

Zatímco první podrobněji nerozvádí, ke druhé formě zdokonalení archeologické práce se váže vlastně celý zbývající text práce. První se dotýká oblasti, kterou bychom měli řadit k etice vědecké práce a která v současné debatě není příliš často obsažena. Souvisí s odpovědností archeologů při jejich terénní práci, která zahrnuje nejen složku praktickou, ale především také složku, kterou bychom mohli označit jako badatelskou. Ta představuje schopnost jednotlivce vnímat složitost konkrétní situace a být připraven na pochopení její zvláštnosti a zároveň dovednost tuto situaci správně interpretovat a přiřadit k dosavadním znalostem. Prakticky současná rutinní práce, omezující archeologa časově i ekonomicky nedává příliš prostoru k této druhé ale významné složce jeho práce. Autor se však zabývá metodickou složkou výzkumu, v jejímž zdokonalení vidí hlavní způsob zdokonalení a pokroku v terénní práci. Zvolil čtyři případy ze své praxe v muzejní činnosti, na nichž demonstruje konkrétní formy aplikace nových nebo spíše zatím jen málo využívaných metod dokumentace archeologického výzkumu.

Na příkladu prostorové analýzy nálezů keramiky při záchranném výzkumu v Kopidlně ukázal možnosti studia fyzických vlastností nálezů pro dokonalejší interpretaci terénní situace. Nálezy umístěné zřejmě v aluvii meandrující Mrliny byly zkoumány plošným odkryvem a podle jejich koncentrace s ohledem na jejich velikostní složení zde byl interpretován nejméně jeden zahloubený objekt (str. 30). Druhou situací byl záchranný výzkum v Lochenicích, který navazoval na dříve prozkoumané plochy. Objekt 1 s vypíchanou keramikou přinesl ojedinělou „zvláštní situaci“ fragmentované kamenné industrie, kdy bylo využito 3D skeneru pro jejich dokumentaci. Situace byla interpretována jako zvláštní chování obyvatel, které se projeвило

v jednorázovém záměrném rozlámání artefaktů patrně v souvislosti s přilehlým objektem neolitického rondelu. Dalším příkladem bylo zkoumání tvaru jednoho archeologického objektu, který zůstal delší dobu po prvotním výzkumu otevřen. Byly přitom porovnávány metody 3D dokumentace a interpretován postup tvarové proměny objektu v krátkém čase za působení přírodních podmínek. Posledním příkladem byla dokumentace nálezů a nálezových okolností depotu mincí v obci Libotov ze 12. století. „Zvláštností“ depotu byl jeho relativní neporušenost, které archeologické práce v detailu umožnila, což ve většině podobných nálezů není možné.

Práce je velmi bohatě obrazově dokumentována, z čehož nejlépe vyplývají přednosti propagovaných metod archeologické dokumentace. V této části postrádáme důsledné uvádění informací o autorech vyobrazení, třeba u digitálního plánu Lochenic. Podobná informace ale i u ostatních by byla pro celou práci důležitá. Citované práce odpovídají rozsahu práce. Přestože se jedná vesměs o aktuální výsledky autorovy činnosti v muzeu, bylo by vhodné uvádět další informace o případných spolupracovnících.

Mám-li hodnotit význam a přínos předkládané práce, je možno porovnat proklamovaný program na jejím počátku a dosažené výsledky v jejím závěru. Z hlavního textu práce vyplývá, že autor dospěl k řadě významných výsledků v jednotlivých uváděných příkladech. V jejich rámci ukázal, že oba jeho argumenty – vnímavost archeologů v terénu a aplikace dostupných metod – jsou platné. Pokud by byly dostatečně rozšířeny, přispěly by nepochybně ke zlepšení archeologické práce a pokroku v rámci celého oboru. Vidím však dva nedostatky v řešení dané problematiky. V prvním případě se uváděné příklady jeví spíše jen jako náhodné případy vyplývající z autorovy dosavadní praxe. Pro širší argumentaci by bylo potřeba vybrat určité případy systematicky ze širšího okruhu situací tak, aby pokryly nejdůležitější „zvláštnosti“ archeologické práce, jak se v terénu projevují. Ve druhém případě soudím, že autorovy závěry nedosahují úrovně jeho programových východisek. Na počátku se věnoval velmi cílevědomě formulaci tématu, avšak v závěru jsou jeho výsledky formulovány jen všeobecně. Mohl se více věnovat praktickým podmínkám zavedení a rozšíření propagovaných metod, a to jak z hlediska ekonomického, tak i věcného. V neposlední řadě se jedná nepochybně i o způsob překonávání každodenní archeologické rutiny, vůle jednotlivců tuto rutinu změnit a tudíž problému psychologického.

Z uvedených důvodů doporučuji práci hodnotit jako velmi dobrou.

V Praze, dne 28. 5. 2015.

Prof. I. Pavlů